

УДК 339.7

С. В. Вакуленко,
здобувач, Інститут світової економіки і міжнародних відносин

РОЛЬ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЕКСПАНСІЇ ТНК

E. V. Vakulenko,
Institute of World Economy and International Relations

THE ROLE OF INFORMATION IN THE CURRENT FINANCIAL EXPANSION OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS

В статті розглядається проблематика, що пов'язана з фінансовим впливом сучасних ТНК на процеси транснаціоналізації, корпоративізації та інформатизації в контексті набуття ними додаткових конкурентних переваг.

In the article the issues that related to the influence of modern financial TNCs in the processes of transnationalization, corporatization and information in the context of the acquisition of additional competitive advantages.

Ключові слова: конкурентоспроможність, експансія, віртуалізація економіки, корпоративізація, інформатизація.

Keywords: *competitiveness, expansion, virtualization economy, corporatization, information.*

Вступ

Фінансова експансія, заснована на інформатизації, не могла б набути глобальних масштабів, якби не був сформований адекватний організаційний світогосподарський лад завдяки транснаціональним компаніям. Глобальні фінанси не можуть існувати самі по собі, - без організаційно-економічної відформатованості, тобто як свого роду віртуальна хмара. Те ж саме ще в більшій мірі стосується прямих інвестицій, що виходять на світогосподарський простір.

Постановка задачі

Прискорене зростання ТНК, які втілюють організаційну складову глобалізації, було б неможливе без виходу фінансових потоків за межі економічного і соціального простору окремих країн.

Як показала практика останніх десятиліть, взаємоплодотворіння двох зазначених феноменів [фінансів і ТНК] було виключно масштабним і таким, що характеризується високим динамізмом. У найкоротші, за світогосподарськими критеріями, терміни найбільші ТНК, цілком порівнювані з економіками середніх, а то і великих країн, заповнили глобальний простір, змінивши тим самим організаційно-економічне облаштування планети. В світі настав час формування глобального технологічного простору як матеріальної основи економіки.

Результати

Мова йде не просто про інтенсифікацію міжнародного трансферу технологій і обміну високотехнологічних продуктів, а про те, що пізніше індустріальні та постіндустріальні технологічні системи вийшли за національні межі та завдяки глобалізації досягли вищого рівня усупільнення. Жодна національна технологічна система вже не може існувати ізольовано і самостійно розвиватися, оскільки будь-яке прагнення щодо цього завершуватиметься деградацією і саморуйнуванням. Більш того, процеси, що відбуваються в національних економіках, все більше виявляються продиктованими змінами в глобальній системі; глобальні, національні і локальні технологічні цикли знайшли нині синхронізовану динаміку.

Транснаціоналізація, охопивши виробництво, торгівлю, фінансові інститути, не обмежувалася появою на глобальній арені нових, небачених за потужністю гравців. Вхід транснаціоналізації материнські компанії обростали незліченними дочірніми фірмами і філіями, розкиданими не тільки по традиційно освоєних просторах, але і в найвіддаленіших кутках земної кулі. І саме це лавиноподібне «розмноження» компаній в рамках самої ТНК перетворила їх в головну (порівняно навіть з країнами) рушійну силу процесу глобалізації.

Транснаціоналізація, що відбувається за рахунок розгортання системи, яка формується навколо центральної компанії, докорінно змінює уявлення, що традиційно склалися, про корпорацію взагалі, і багатонаціональні корпорації, зокрема. У нинішніх умовах вертикально інтегрована та ієрархічно побудована структура більше не відображає основні типи існуючих форм організації. Зараз, при всій різноманітності варіацій ТНК, серед них можна виділити дві протилежні одна одній організаційні форми; а саме, - розосереджене виробництво з жорстким центральним управлінням і розосереджене виробництво з гнучким, істотно ослабленим центральним управлінням.

І хоча багатонаціональні корпорації знаходяться найчастішим між цими двома крайнощами, переважачим все ж таки є географічно розосереджене виробництво з гнучким центральним управлінням, з мережами транснаціонального виробництва, заснованими на широкій самостійності. Таким чином, відбувається перехід від жорсткої центральної системи управління до розмитих систем. Що ж до централізованого управління, то воно застосовується частіше для підрозділів наукових досліджень і розробок. Хоча у минулому все було навпаки [1].

Специфіка транснаціоналізації полягає в тому, що ТНК не переміщується з країни в країну. Вона, завдяки своїй багатодержавній природі, лише зменшує при необхідності свою присутність в одних країнах і збільшує в інших, оскільки тягнеться далеко за межі своєї батьківщини. І хоча вона продовжує при цьому залишатися в тій країні, в якій розташована її штаб-квартира, ТНК охоплює величезну кількість країн, в яких розгортає свої структури, поширюючи за межами своєї країни і країн, де вона заснувала філії, свій пакет менеджменту, управління, організаційного потенціалу.

До новітніх тенденцій організаційної реконструкції багатонаціональних корпорацій відноситься здатність гнучко трансформувати відносини власності. В ході створення системи дочірніх фірм, філій і інших структурних підрозділів в ТНК може широко використовуватися не пряма власність, а детально відформатовані і по своєму (ТНК) задуму впорядковані договірні відносини.

Критерії диверсифікації інституційної сторони відносин власності закладені і в завданнях досягнення економії, оскільки для ТНК найбільш економічний механізм диверсифікації і регулювання глобального виробництва - це саме договірні субконтрактні відносини. Адже саме останні дозволяють скоротити витрати. Відзначимо, у зв'язку з цим, що швидке розповсюдження промисловості у напрямку недорогих виробників було досягнуто (через субконтракти) в текстильній і швейній галузях. В умовах повної власності питомі трансакційні витрати в цих галузях могли виявитися надмірними. У умовах же субпідрядів вони легко

перекладаються на інші структури.

Різноманітність організаційних форм дозволяє також реалізувати корпоративні стратегії глобального перемикання і глобального фокусування. Перемикання припускає перекидання виробництва з одного майданчика на інший відповідно до ринкової кон'юнктури, що змінилася, а глобальне фокусування, навпаки, припускає концентрацію виробництва на невеликій кількості майданчиків з метою досягнення переваги в тому або іншому контексті. Багатонаціональні корпорації із значним числом субпідрядників прагнуть навпаки до раціоналізації, встановлюючи тісніші відносини з меншою кількістю компаній.

Надання переваги відносинами власності над договірними відносинами часто має місце і тоді, коли відбувається «нарізання вартісного ланцюжка». Мова йде про прагнення до отримання такої ж (як завжди) високоякісної, але дешевшої продукції. Для цього створюються мережі або системи глобального виробництва; використовуються франчайзинг, ведення спільної комерційної діяльності або вкладення портфельних інвестицій в інші структури.

Маніпулювання відносинами власності часто не послабляє, а підсилює владу вищих ешелонів корпоративної влади; вона лише реалізується іншими методами. До того ж в таких трансформаціях присутній ефект лібералізації, який особливо важливий в умовах симбіозу і взаємодоповнення корпорацій та суб'єктів дрібної і середнього бізнесу, виступаючими на ігровому полі приватної власності. У таких випадках у ТНК встановлюються з дрібними гравцями як би квазіприватновласницькі відносини, тобто відносини збиткової (для дрібних гравців) приватної власності, що договірними відносинами маскуються [2].

Хвиля своєрідного ренесансу дрібної приватної власності, що виникає на базі взаємодії рядових підприємців з крупним капіталом ТНК, звичайно ж, істотно підживлює дрібний бізнес. Проте при цьому дрібний бізнес непомітно для себе втягується в такі жорсткі зв'язки з корпораціями, що внутрішній зміст цих відносин асоціюється з його (малого бізнесу) приватизацією. Напругу відносно прав приватної власності, що витікає із всевладдя масштабного корпоративного бізнесу, проводимо від багатьох нових залежностей, особливо тих, які пов'язані з реальними правами, що концентруються в корпоративних структурах, з складно і жорстко організованими залежностями господарів і контрактників, із великим переходом прав власності до вузького кола, що знаходяться на вершині олігархічної піраміди осіб. По ходу відтворення, з кожним новим його оборотом відбувається розширення рамок корпоративного капіталу за рахунок залучення засобів дрібних власників, за рахунок перетворення публічно-групового капіталу в приватно-груповий, за рахунок прав власності, що знаходяться в руках держави і суспільних структур і т.п. [3]

Ці процеси етапу «пізнього» капіталізму характеризуються прогресом по суті справи олігархічної власності. В умовах глобалізації приватна власність породила складну піраміду, експансія якої є процесом приватизації ключових прав власності в суспільстві як цілості.

Процеси у сфері приватизації стикалися з контргтенденціями у вигляді прогресу усупільнення та імпульсів створення суспільних форм організації праці, а також зростання ролі загальнонаціональних цінностей і ресурсів, все ж такі процеси наростаючого домінування приватизаційного потенціалу корпоративного капіталу поки що лише набирають силу. І якщо навіть розвиток ТНК породжує хвилю відновлення дрібної приватної власності, то це відбувається багато в чому завдяки транснаціоналізації і гегемонії корпоративного капіталу.

Потужність нинішніх ТНК загальновідома. Фінансові потоки, що влилися в глобальну транснаціональну корпоративну систему набагато перевершують все, що ще недавно можна було уявити. Якщо взяти до уваги тільки масштаб виробництва периферійних філій ТНК, то цифри будуть такі: якщо в 1970 р. їх частка в світовому ВВП складала менше 5%, то на початку XXI сторіччя вона збільшилася до 10% світового ВВП [4].

Звичайно, міжнародні корпорації не відразу в умовах глобалізації приступили до реалізації активної стратегії розгортання дочірніх компаній і філій в масштабі планетарного простору. Ще в 80-х роках ТНК діяли переважно поодинокі. Стратегія глибокої і диверсифікованої інтеграції з масовим створенням зарубіжних виробництв набрали обертів лише в 90-і роки. Саме тоді на базі іноземних філій корпорації стали розгортати виробничі системи, які з'єднали економіки країн світового авангарду, і перш за все, - США, - з економіками інших країн довгостроковими стійкими зв'язками, - зв'язками міцнішими, ніж ті, які забезпечувала торгівля.

Система філій, створена за кордоном за допомогою іноземних інвестицій, привела до створення економічного простору, який називають «другою економікою». Незабаром після створення, друга економіка по виробничому, науково-технічному і фінансовому потенціалах стала співставною в країнах світового авангарду з економікою країн розташування головних центрів ТНК. А в Сполучених Штатах вона навіть перевершує аналогічні сфери господарювання інших країн-експортерів капіталу. У США в її рамках зосереджено понад 20% виробничих потужностей; причому вже в 1996 р. на 22 тис. контрольованих американським капіталом іноземних підприємствах було зайнято більше 7,6 млн. робочих і службовців, або біля третини всієї робочої сили, задіяної на підприємствах, що належать ТНК Сполучених Штатів. Активи іноземних підприємств американських компаній досягли 3,1 трлн. дол., вартість створених ними товарів і послуг перевищила 600 млрд., а їх дохід склав 92,1 млрд. дол. [5].

Високий динамізм розгортання системи транснаціоналізації через структури ТНК, як вже наголошувалося, обумовлений у вирішальному ступені інформаційно-фінансовою експансією. Проте останню обставину була б неввірно трактувати таким чином, нібито інформація і фінанси спрацьовували в цьому випадку завдяки лише простому механічному накладенню на корпоративні структури. І хоча сама по собі наростаюча інформаційно-фінансова оснащеність корпорацій є виключно важливою, - до цього справа в даному випадку не зводиться. Головне полягає в іншому, - в тому, що саме поєднання організаційних (корпорація) і фінансово-інформаційних чинників дало ефект синергії, що виразився в прискореному, планетарному за масштабами, формуванні мережевої павутини як унікального середовища функціонування ТНК. Проаналізуємо ж дане явище.

Почнемо з того, що мережеве середовище функціонування ТНК є ринком. Але цей ринок, - ринок мереж, - має свою особливу економічну і соціальну специфіку.

Передусім треба відзначити, - це істотно обмежений, тобто несправжній ринок.

По-перше, - в межах, що охоплюються кожною з ТНК, - а це іноді масштаб країни, діють т.з. трансферні ціни, які по суті не є ринковими. Ці ціни, що використовувалися в операціях між філіями і дочірніми структурами однієї і тієї ж корпорації, можуть істотно, причому, - ринково не мотивовано, - відрізнятися від справжніх ринкових цін. У основі відхилень можуть лежати не тільки обставини (наприклад, міждержавні відмінності), що об'єктивно складаються, але і довольні мотиви.

По-друге, - в основі трансфертних цін часто лежать політичні обставини, або умови, які пов'язані з маневруванням фінансовими потоками усередині ТНК, або ж які забезпечують штучне захоплення ринку.

По-третє, - чинником істотного, притому стабільного (неринкового) відхилення цін продажу (тобто не трансфертних) від вартісної, і навіть основи «попит-пропозиція» може бути реклама як спосіб нав'язування покупцеві тих або інших уявлень про цінність рекламованого товару.

По-четверте, - можливість маніпулювання цінами, що робить їх «неринковими», дуже часто забезпечується унікальністю пропонованих товарів ТНК, тобто відсутністю на тому або іншому (перш за все, - периферійному) ринку яких-небудь їх аналогів.

В умовах, коли діапазон відхилень цін (і трансфертних, і продажних) від ринкової основи достатньо великий, - вже одна ця обставина може нести потенціал руйнівної дії на економіку; особливо на економіку країн, що розвиваються. І справа тут не зводиться до захоплення ринку шляхом витіснення національного виробника тієї або іншої країни. Головною силою підриву життєвого рівня будь-якої слаборозвинутої країни виступає в глобальній ситуації ефект спокуси, що витікає з високих стандартів споживання високо-розвинутих країн. Типовий прояв цього ефекту, - відмова неспроможного населення від важливих для здоров'я продуктів в погоні за престижними і дорогими товарами.

Істотною (неринковою) межею ринку павутин є і ретельно замаскований корпоративний авторитаризм. Зберігаючи зовні форму ринкової свободи, ринок мереж за своєю сутністю виступає носієм жорстких правил, що встановлюються в ході зіткнень і компромісів сильних гравців, - головних корпоративних структур, - що знаходяться «за кадром», і недоступні місцевому (зокрема, - державному) контролю. Причина цього, звичайно ж, закладена не тільки в розташуванні головного офісу за кордоном, але, перш за все, в могутності ТНК, в здатності їх зламувати національно-державні межі, впливати на політику урядів, отримувати користь від підтримки з боку міжнародних економічних організацій та урядів «своїх» країн. Той факт, що ніші, які займають ТНК є часто незаповненими, робить сам їх відхід з країни (або загрозу відходу) украй хворобливим. Адже саме найбільш і корпорації вирішально впливають на структуру економіки, масштаб інвестування, потреби клієнтів, формування правил гри.

Становище ТНК невідконтрольне і тому, що під їх дією в країнах, які розвиваються, складається система відносин, що зветься «договірним» капіталізмом. Це прискорює загинання владних режимів і веде до деградації.

В решті решт, в результаті досягнутої гнучкості способів організації технологічних процесів, компетентності в рішеннях тих або інших завдань, тонкої майстерності, - ТНК в країнах, що є недостатньо розвиненими, просто незамінні. Адже їм (і лише їм) властиве розуміння невідчутних явищ звичка і мистецтво захоочення неординарних рішень, здатність управління динамікою глобальної дифузії власності, досягнення (коли це важливо) соціальної згоди, або організації заворушень, створення внутрішньокорпоративної атмосфери довіри, розуміння значущості нових знань. Все це маскує негативний ефект, що створюється мережевими «полями залежності».

Вирішальне значення для виявлення зазначеної специфіки мережевої структури світу ТНК має інформатизація. Якщо фінанси зумовлюють економічну

потужність, то інформатизація наділяє корпоративні мережеві структури інструментарієм широкої за своїм діапазоном управлінської дії, - від жорсткого впорядкування до маніпулятивного впливу через відчуття причетності і душевного комфорту. Технологічною основою такого впливу виступають глобальні комунікативні системи і перш за все «всесвітня павутина» Internet, творець світового віртуального кіберпростору. Інформаційна основа забезпечує створення людино-машинного комплексу з своїм простором-часом, з інформаційною координатою. Ці людино-мережеві комплекси забезпечують операційну діяльність незалежно від географічного положення об'єкту управління, що зумовлює глобальний характер корпоратизації. Вплив цих комплексів такий, що мережевий характер транснаціоналізації приймають всі інститути суспільства, всі його структурні розрізи. У результаті все життя людини просочується мережевою логікою. Що ж до ТНК, то вони входять в найтісніші зв'язки з мегаполісами і формують на основі цього синтезу головні мережеві вузли і центри. Логіці мереж підкоряються інститути влади, цивільне суспільство, праця і капітал. У таких умовах природним чином формується мережева субкультура, основана на віртуальності. Вона, - ця субкультура маскує реальні суперечності; авторитаризм виявляється безадресним.

Істотна роль мережевої логіки світу ТНК в космополітизації населення, тобто в підриві національної ідентичності. В результаті вторгнення мережевої логіки в сферу культури, - культура і творчість абстрагуються від історичного і географічного коріння; у ній панує аудіовізуальний гіпертекст. Суб'єкт розчиняється в світі знаків, що не мають центру. Медіакомос, що стоїть між індивідом і дійсністю, бере на себе право не тільки інтерпретувати події, але навіть впливати на них, а також на формування особової і цивілізаційної ідентичності [2].

У віртуальному просторі відбуваються політичні ігри, а шлях до влади формується віртуальним іміджем, раціональними очікуваннями і технологіями забезпечення успішності, Морфологія мереж забезпечує принципово новий підхід до влади через «володіння рубильником» мереж, тобто фактично створюються віртуальні держави з анонімною владою. При цьому концепція суверенної держави втрачає сенс. Через мережі світу ТНК і ТНБ економіка із способу господарювання і специфічного феномена культури перетворюється на багатомірну владну систему координат. На новому міжнародному рівні підтверджується старий висновок про те, що «політика є концентрованим виразом економіки». Створюється інформаційно-фінансова олігархія і достатньо ясно є видимим мережевий контур міжнародного олігархічного режиму - демократія як влада людей поступається місцем демократії посади - владі грошей. Фактично створюються умови для перетворення історії на штучно конструйовану мережеву політичну реальність і на цей шлях вже вступили США. Таким чином, розвиток глобальних мереж приводить до ситуації, коли влада структури стає сильнішою за структуру самої влади, тобто соціальна морфологія домінує над соціальною дією.

Вищенаведена картина в світлі мережевої логіки, що накладається на кіберпростір, не повинна вводити в оману, нібито людуство на подібній основі задоволення занурюватиметься в світ віртуальних марень. Справа навіть не тільки в тому, що мережеве благополуччя передове людуство може поки створювати не інакше, як через руйнування неблагополучних світів. Само це благополуччя виявляється уявним, оскільки ажіотажний споживач як головний і єдиний мотив розгортання мережевої логіки неминуче знеструлює високі цінності і позбавляє їх сенсу і, тим самим, залишає людину наодинці з порожнечою. До того ж сам мережевий світ ТНК схильний до стресів і страхів нестійкості, очікування фінансових криз; він знаходиться в стані невпевненості через тривожні очікування країн Золотого мільярда наслідків від втрати цивілізаційної ідентичності, що намітилася в цьому світі.

Висока щільність і виразний прояв мережевої логіки представлені поки що лише свого роду острівним ефектом. Традиційний індустріалізм, - не дивлячись на його перспективну приреченість, поки що міцно стоїть на ногах. У такій ситуації кожен з світів (індустріальний і постіндустріальний) має поки що свої переваги, що виявляється найповніше через конкурентне середовище і трансформації в механізмах конкуренції. Рух до закономірностей мережевих структур через глобальну транснаціоналізацію супроводжується переходом значної частини контролю над національною економікою до ТНК і міжнародних організацій, у яких переважають цілі, що є протилежними інтересам суверенних держав, і це перетворюється на хворобливу проблему. Прагнення економити на заробітній платі спонукає ТНК переміщати промислове виробництво в держави, які розвиваються, що ускладнює проблему зайнятості в промислово розвинених країнах і викликає конфлікти. ТНК намагаються урізати витрати на соціальне і медичне страхування своїх працівників, що викликає опір і породжує конфлікти.

Розвиток сучасної фінансової системи неможливий без конвергенції інформаційно-комунікаційних систем. З розвитком безготівкової системи електронних розрахунків зростає швидкість обертання грошових як на регіональному так і на рівні глобальних міжнародних мультивалютних систем. І хоча термін «інформаційно-комунікаційні технології» дуже часто використовують як синонім до інформаційних технологій, але все ж це не є загальний термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій, комп'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних і аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію.

Фінансовий електронний ринок через Web та FTP сервери забезпечує інформацією та надає можливість виходу на світові валютні ринки, на ринок державних цінних паперів і ринок корпоративних цінних паперів.

Віртуалізація світового фінансового ринку як економічна категорія - трансформація природи глобальних фінансових ринків, що характеризується переходом від традиційної форми існування і виконання традиційних функцій фінансового ринку в інформаційно-комунікаційну площину, виділенням інформаційної природи грошових одиниць, появи нових функцій та засобів впливу.

Матеріальною основою виникнення феномену віртуалізації слугують комп'ютерно-технологічні інновації [6;7].

Інфокомунікації – порівняно повний термін, що означає нерозривний зв'язок інформаційних і телекомунікаційних елементів інформаційного обміну, які розвиваються в процесі конвергенції, тобто взаємного проникнення.

Інфокомунікації визначаються науковцями як об'єднання телекомунікації з інформаційними, комп'ютерними технологіями. Інфокомунікації є однією з провідних інноваційних сфер і виступають найважливішим фактором створення інфраструктури фінансового ринку, оскільки їх роль полягає одночасно у виконанні традиційної функції комунікації щодо передавання і збереження інформації і, при цьому, вони унеможливають формування якісного нового послуг.

На малюнку 1. Представлено значення інфокомунікативної складової в організації єдності фінансового ринку. [8].

Мал. 1.

Зміни, пов'язані з глобалізацією і постіндустріалізмом, що набирає силу, змінили уявлення про конкурентне середовище не тільки вибірково, але і повсюдно. У результаті поглибилася на якісно новій основі і без того значна поляризація країн за рівнем конкурентоспроможності. Критерії традиційні, тобто такі, що відображають рівень економічного розвитку, забезпеченості ресурсами, кваліфікованою робочою силою і т.д., стали все більше поступатися показникам технологічної оснащеності, розвитку інформаційно-комунікаційного потенціалу, присутності країни на світових фінансових ринках, швидкості освоєння нею нових технологій, можливості впливу на інші країни через міжнародні організації.

Природно, що ці зрушення в критеріях конкурентоспроможності йдуть на користь західному світу, оскільки в багатьох життєво важливих сферах йому немає необхідності вдаватися до особливих заходів для того, щоб утвердити свою перевагу. Це стосується перш за все таких ключових областей як фінанси, інформаційні мережі, засоби масової інформації, високі технології. Все це країни Заходу можуть використовувати і реально використовують як могутній універсальний інструментарій конкурентоспроможності.

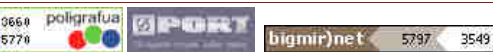
Список використаних джерел.

1. Кастельс М. Становление общества сетевых структур. Новая постиндустриальная волна на западе. ~ М., 1999.
2. Неклесса А. Конец цивилизации, или Конфликт истории // МЭиМО. - 1999. - №3. - С.36.
3. Иноземцев В. Л., Кузнецова Е. С. Глобальный конфликт XXI в. Размышления об истоках и перспективах межцивилизационных противоречий // Полис. - 2001.-№ 6.- С. 137.
4. The Economist, July 1 2004, p. 37.
5. World Bank. World Development Report 2007.
6. Ермоленко А.А. «Виртуальные факторы развития финансовых рынков» [электронный ресурс] / А.А. Ермоленко, М.В. Шаранов - режим доступа: http://www.nbuuv.gov.ua/Portal/Chem_Biol/Vnuvgrp/ekon/2012_1/Ve5720.pdf
7. Пельо А.Б. «Віртуалізація Світового фінансового ринку як головна детермінанта розвитку сучасної міжнародної валютної системи».
«Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності, ДВНЗ и Приазовський державний технічний університет» 2013. С. 162-166.
8. Сучасні тенденції реформування світової фінансової системи: монографія / за заг. Ред.. к.е.н., с.н.с. О.О. Сльозко, к.е.н., с.н.с. Т.О. Панфілової, к.е.н., С.В. Терещенко. - К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2014. - 358 с.

References.

1. Castells, M. (1999), Stanovlenye obschestva setevykh struktur. Novaia postindustrial'naiia volna na zapade [Becoming society networks. The new wave of post-industrial to the west], Moscow, Russia.
2. Neklessa, A. (1999), "End of civilization or conflict stories", MEiMO, vol.3, pp.36.
3. Inozemtsev, VL and Kuznetsova, E.S. (2001), "Global Conflict of XXI century. Reflections on the origins and prospects of inter-civilizational conflicts", Polis, vol. 6, pp. 137.
4. The Economist (2004), The Economist, July 1, p. 37.
5. World Bank (2008), World Development Report 2007, World Bank, [Washington D.C., United States](http://www.worldbank.org/).
6. Ermolenko, A.A. and Sharanov, M.V. (2012), "Virtual factors of development of financial markets, available at: http://www.nbuuv.gov.ua/Portal/Chem_Biol/Vnuvgrp/ekon/2012_1/Ve5720.pdf (Accessed 24 Nov 2014).
7. Pegli, A.B. (2013), Virtualizatsiia Svitovoho finansovoho rynku iak holovna determinanta rozvytku suchasnoi mizhnarodnoi valiutnoi systemy [Virtualization global financial markets as the main determinant of the current international monetary system], DVNZ y Pryazovs'kyj derzhavnyj tekhnichnyj universytet, Mariupol', Ukraine.
8. Slozko, O.O. Panfilov, T.O. and Tereshchenko, S.V. (2014), Suchasni tendentsii reformuvannia svitovoi finansovoi systemy [Current Trends reforming the global financial system], Institute of World Economy and International Relations, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"